

คุณสมบัติของพระนักเผยแผ่ที่พึงประสงค์ในสังคมยุคใหม่
The Qualities of Desirable Buddha Dhamma – Messenger
Monks in Modern Society

พระนัฐวุฒิ สิริจิต (ศรีจันทร์)¹ และ พระครูสุธีศัมปโน²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Phranattawut Sirijanto (Srichan)¹
and Phrakrusutee Kampirayan²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

KhonKaen Campus, Thailand

Email : phranattawut.jg@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาศึกษาสภาพปัจจุบันของพระนักเผยแผ่ในอำเภอเสลภูมิจังหวัดร้อยเอ็ด และเสนอคุณสมบัติของพระนักเผยแผ่ที่พึงประสงค์ในสังคมยุคใหม่ในเขตอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และมีการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายในอำเภอเสลภูมิ โดยกำหนดคุณสมบัติกลุ่มเป้าหมายที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเผยแผ่ ได้แก่ 1.พระนักเผยแผ่ 10 รูป 2. อุบาสกอุบาสิกา 10 คน 3. หน่วยงานราชการ 10 คน 4. เยาวชน 10 คน รวม 40 รูป/คน แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประกอบเนื้อหาให้สมบูรณ์

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของพระนักเผยแผ่ในอำเภอเสลภูมิ มีวิธีการเผยแผ่ธรรมะหลากหลายวิธี มีเผยแผ่ในรูปแบบพิธีกรรม วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา งานบุญ ประเพณี การแสดงธรรมในวันพระ และการจัดในรูปแบบธรรมะสัญจรตามหมู่บ้าน โรงเรียน โดย การเทศนาบรรยายการปาฐกถา และการสนทนาธรรม เป็นการดำเนินงานของคณะสงฆ์ในแต่ละพื้นที่ซึ่งรวมกลุ่มกันทำในลักษณะจิตอาสา โดยไม่มีงบประมาณสนับสนุน หลักธรรมที่ใช้ส่วนใหญ่จะเน้นเรื่องการอดทน กตัญญู การเสียสละ ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

บำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม การให้ทาน ส่วนหลักธรรมอื่นที่เผยแพร่ ได้แก่ หลักของศีล 5 หลักธรรมการครองเรือน ครองคน ครองตน ครองงาน อริยสัจ 4 ขวราวาสธรรม พรหมวิหาร หลักความซื่อสัตย์อดทน ความเป็นกัลยาณมิตรของพระนักเผยแผ่ พบว่ามีการสร้างบรรยากาศให้สนุกสนานมีความสามารถ รู้จริง เก่งจริงเผยแผ่โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนเป็นผู้ที่อดทน มีความเมตตา น่าเคารพนับถือ และมีการใช้โวหารที่ดีในการแสดงธรรมคุณสมบัติของพระนักเผยแผ่ที่พึงประสงค์ในสังคมยุคใหม่ในเขต อำเภอเสลภูมิ พบว่า พระนักเผยแผ่ที่พึงประสงค์ในสังคมยุคใหม่ควรเป็นที่น่ายกย่องเป็นผู้ทรงศีลเป็นแบบอย่างที่ดี ยึดโอวาทปาติโมกข์เป็นหลักมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับหลักธรรมภาษา มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีประสบการณ์ มีอุดมคติ มีความประพฤติดี รักในการเผยแผ่มีความอดทน เป็นนักเสียสละที่ดี เป็นผู้ที่มีวิธีการเผยแผ่ที่หลากหลาย มีวิธีการที่น่าสนใจ มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมเป็นอย่างดี มีรูปแบบการเผยแผ่ที่หลากหลายน่าสนใจ สำหรับวิธีการและหลักธรรมที่เผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ พบว่า ควรใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อให้เข้าถึงและเท่าทันกับสภาพสังคมปัจจุบัน มีสื่อธรรมะที่เข้าใจง่ายไม่น่าเบื่อ คนฟังสนุกแฝงด้วยข้อคิดและคติธรรมเตือนใจ ใช้เทคโนโลยีประกอบเพื่อให้คนรุ่นใหม่เข้าใจง่ายขึ้นรวดเร็วซึ่งเป็นสื่อออนไลน์ที่นิยม ควรมีการเผยแผ่เชิงรุกในชุมชนหรือนอกสถานที่ตามหน่วยงานเอกชน สถานที่ราชการ องค์กร ควรมีการบูรณาการร่วมกันกับภาคีเครือข่ายมีการจัดทำแผนกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนในการเผยแผ่ธรรมะร่วมกันกับทุกภาคส่วน จัดสรรงบประมาณสนับสนุน หลักธรรมของพระนักเผยแผ่ที่พึงประสงค์ในสังคมยุคใหม่เป็นหลักธรรมที่ในทางพระพุทธศาสนาที่คนส่วนใหญ่สามารถนำไปปฏิบัติได้และให้ผลจริงในชีวิตประจำวัน เป็นหลักธรรมที่สามารถแก้ไขปัญหาชีวิตของคนในสังคมได้ เหมาะกับทุกสาขาอาชีพ เช่น หลักอริยสัจ 4 ไตรสิกขา พรหมวิหาร ศีล 5 ศีล 8 หลักอิทธิบาท 4 มรรค 8 และที่ไม่ขัดกับหลักธรรมคำสอนของพระศาสนา การบูรณาการหลักธรรมเข้ากับสภาพแวดล้อม สร้างองค์ความรู้และการใช้สื่อสมัยใหม่ในการสอนธรรมะได้อย่างรวดเร็ว กระชับ ฉับไว และสะดวก

คำสำคัญ: คุณสมบัติที่พึงประสงค์; กัลยาณมิตร; พระนักเผยแผ่

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the theory of Buddhist missionary; 2) to study the current situation of the Buddhist missionary monks in Seraphum district, Roiet province, Thailand; 3) to

present the quality of the desirable Buddhaddhamma missionary in the modern society in the area of Seraphum district, Roiet province, Thailand. This research was conducted based on Qualitative Research Methodology studying from the related document and acquiring the data from the field work by doing interview with the target population in Seraphum district, Roiet province, and the fixed quality of the target population were: the groups of Buddhist missionary monks 10 in numbers, 10 of the lay Buddhists, 10 of the representative from the governmental organization, and the groups of the youth 10 in numbers, 40 in total and then analyzing, synthesizing and concluded.

The result of the study found that, for the current situation, the Buddhist missionary monks in Seraphum applied different methods in doing their works such as engaging with Buddhist ritual practices, organizing activities on Buddhist important days, through local tradition, giving the dhamma talk on Buddhist observance days, and traveling for giving the dhamma talk and discussion in villages and schools. However, this was done differently in specific area by the groups of the Sangha that volunteer to do without any profit and support. The principles that they hold up mostly were patience, gratitude, contribution, sharing, sincere, public mind, and generosity. While for the Buddhist principles that the Buddhist missionary monks likely presented were the Five Precepts (*Pañcasila*), Virtues for the Good Household Life (*Gharavasa-dhamma*), the Four Noble Truth (*Ariyasacca*), the Four Sublime State of Mind (*Brahmavihara*), honesty and patience. For the case of being the good friendship (*Kallayanamitta*) of the Buddhist missionary monks, they likely to make fun atmosphere in training, be able to elaborate the doctrinal point, doing the moral training without any profit or any gain in return, be nice and kindful, smart in using word in perching the dhamma. The methods and principles that should be presented in the modern society should be conducted with various techniques and answer the social crisis, using attractive and easy understanding teaching material together with modern online social media that the youth clinging on, closely approaches in the community should also considered at the very first place for instance, governmental office, organization, and there should be working network in which it have supporting budget and planning target to be accomplished together. The doctrinal principles that the qualified Buddhist missionary monks should be presented in the modern society were the principles that could reach in all walk of life in daily life; in other word, it could resolve the problem of earning living for them, for instance, the Four Noble Truths, Threefold Training (*Tisikkha*), Four Sublime States of Mind, Five Precepts, Eight Precepts, Noble Eightfold Path and those dhamma must not be against to the teaching of the Buddha. For integration of the dhamma principles with current environment, there should be result in body of knowledge that arisen

from applying the modern media in teaching the dhamma with fantastic means that be convenient, easy to understand, practicable, and obtained the advantages.

Keywords: Desirable Quality; Virtuous Friend; Buddhist Missionary Monk

บทนำ

สังคมโลกตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันเมื่อมองจากเหตุการณ์ต่างๆ เช่น การเกิดเหตุจลาจล การประท้วง การแย่งชิงพื้นที่ทางการค้า หรือแม้กระทั่งสงคราม เป็นต้น ที่เกิดขึ้นในหลายๆ ประเทศ สาเหตุก็มาจากกิเลส ความอยาก อยากมีลาภยศ ชื่อเสียง การสรรเสริญ อยากเป็นที่ยกย่อง ทำให้มนุษย์ใช้ชีวิตอยู่ด้วยการแข่งขัน คบหากันเพื่อผลประโยชน์บางประการ หรือทำธุรกิจร่วมกันเพื่อที่จะสามารถแข่งขันกับคนอื่นได้เพื่อหวังผลกำไร เมื่อผลประโยชน์ไม่ลงตัว อย่างเช่นสาเหตุหนึ่งของการเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่อิตาลีซึ่งแม้จะชนะสงครามแต่ก็ไม่พอใจในเรื่องของการแบ่งดินแดนกันภายหลังสงคราม วีระชัย โชคมุกดา (ChokMukda, 2013 : 5) หรือแบ่งผลกำไรไม่เท่ากัน ก็เกิดการทะเลาะวิวาท บางครั้งถึงกับต้องฆ่ากันตาย ลืมความสัมพันธ์อันดี มิตรภาพที่เคยมี กลายเป็นมิตรภาพชั่วคราวในขณะที่ยังมีผลประโยชน์ร่วมกันเท่านั้น ไม่ได้เป็นมิตรที่แท้จริง

ในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงเป็นสหายอดนักเผยแผ่ ทรงดำรงอยู่ในฐานะกัลยาณมิตรของเหล่าสรรพสัตว์ ทรงเป็นผู้ชี้แนะทางปัญญาไปสู่นิพพาน ความเป็นกัลยาณมิตรนั้นสำคัญเทียบเท่าพรหมจรรย์ ดังที่พระองค์ตรัสในอุปัชฌาส์สูตรว่า “อาศัยเราผู้เป็นกัลยาณมิตร เหล่าสัตว์ผู้มีชาติ (ความเกิด) เป็นธรรมตายย่อมพ้นจากชาติ ผู้มีชรา (ความแก่) ปริเทวะ (ความคร่ำครวญ) ทุกข์ (ความทุกข์กาย) โทมนัส (ความทุกข์ใจ) และอุปายาส (ความคับแค้นใจ) เป็นธรรมตาย ย่อมพ้นจากโสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาส” (Thai Tipitaka 19/2/4) และตรัสใน กัลยาณมิตรสูตรว่า “ภิกษุทั้งหลาย เมื่อดวงอาทิตย์กำลังจะอุทัย ย่อมมีแสงอรุณขึ้นมาก่อน เป็นบุพนิมิตฉันใด กัลยาณมิตรตदा (ความเป็นผู้มีมิตรดี) ก็เป็นตัวนำ เป็นบุพนิมิตเพื่อความเกิดขึ้นแห่งอริยมรรคมีองค์ 8 ฉะนั้น (Thai Tipitaka 19/49/43) ความเป็นกัลยาณมิตรไม่จำกัดกับเพื่อนเท่านั้น แต่ยังหมายถึงบุคคลผู้อยู่แวดล้อมทั้งหลาย อาจกล่าวได้ว่า ความเป็นกัลยาณมิตรมีส่วนเกี่ยวข้องกับสังคมอย่างชัดเจน บุคคลถือว่าเป็นกัลยาณมิตรนั้นย่อมแสดงออกให้ปรากฏต่อสังคมเพื่อสร้างความเชื่อมั่น หรือให้ความมั่นใจแก่คนผู้พบเห็น เช่น ความเป็นที่รัก น่าเคารพ มีความรู้จริง รู้จัก

ชี้แจงให้เข้าใจ เป็นที่ปรึกษาที่ดี มีลักษณะคำพูดที่น่าเชื่อถือและนำคนผู้อยู่ร่วมด้วยให้อยู่ในฐานะอันควร คือ การดำเนินชีวิตที่ดีงาม คุณสมบัติสำคัญของพระพุทธเจ้าที่ทรงมีต่อเวไนยสัตว์ทุกหมู่เหล่า คือ ความเป็นกัลยาณมิตร (Thai Tipitaka 23/34/33) กัลยาณมิตร หรือ กัลยาณมิตรธรรม เป็นเสมือนผู้รู้ เป็นบุคคลที่สามารถชักชวน ชักนำ ชี้แนะแนวทางที่เหมาะสมถูกต้องตรงตามจริตของตนเองให้สามารถพัฒนาตนได้ เพราะเคยมีประสบการณ์โดยตรงหรืออาจจะเป็นประสบการณ์ในลักษณะที่ใกล้เคียงกันทำให้สามารถที่จะให้คำแนะนำได้อย่างถูกต้อง และเป็นไปด้วยความรัก ความเมตตา ปราณนาดี เมื่อบุคคลมีกัลยาณมิตรที่ดีแล้ว ก็ทำให้เริ่มมีความเข้าใจหรือเห็นแนวทางการฝึกปฏิบัติเพื่อนำไปสู่แนวทางที่ถูกต้อง ถ้าไม่มีกัลยาณมิตรก็จะมีผู้ที่คอยแนะนำแนวทางที่ถูกต้อง ทำให้มีโอกาสดำเนินชีวิตผิดพลาด ไปในทางที่ไม่เหมาะสม ดังนั้น การมีกัลยาณมิตร จึงเสมือนมีมิตรที่ดีที่คอยแนะนำ ชักจูงให้ได้รับการพัฒนาไปในทางที่ดี ที่ถูกต้องและเหมาะสม ด้วยความรัก ความจริงใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน

ประเทศไทย เป็นสังคมหนึ่งที่พระพุทธศาสนา ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อวิถีความเป็นอยู่ของผู้คนในสังคม มีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน วัดทำหน้าที่ทั้งทางโลกและทางธรรม คือ สอนหนังสือร่วมกับชุมชนและร่วมทำทุกพิธีกรรมที่ชุมชนต้องการตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย (PhrakhrusuwithanPhatthanabanthit, 2014 : 19) ซึ่งถูกหล่อหลอมและปลูกฝังศีลธรรม คำสอน หลักธรรมอันดีงามในทางพระพุทธศาสนาด้วยความเป็นกัลยาณมิตร เป็นบุคคลที่เห็นแล้วสบายใจ ชวนให้เข้าใจลึกซึ้ง ไต่ถาม มีความผ่องใสสำเร็จ เบิกบานอยู่เป็นนิจ เสมือนพระจันทร์ในคืนวันเพ็ญ มีความสว่างไสวชุ่มเย็น มองครั้งใดก็มีแต่ความชื่นใจ ลืมความอึดอัดขัดข้องทั้งปวง ผู้ที่ทรงคุณสมบัติเช่นนี้ได้ ต้องฝึกกิริยามารยาทให้เรียบร้อย นุ่มนวล สง่างามในทุกอิริยาบถ ทุกบรรยากาศ มีความสะอาดทั้งกาย วาจา ใจ กายสะอาด ไม่ได้หมายความว่าเฉพาะร่างกายสะอาด นุ่งห่มเสื้อผ้าสะอาดเรียบร้อยเท่านั้น แต่ยังหมายรวมไปถึงการไม่แปดเปื้อนด้วยอบายมุขทั้งหลาย ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักขโมย ไม่เจ้าชู้ ไม่เสพสุรายาเมา ฯลฯ วาจาสะอาด คือรู้จักสำรวมในคำพูด ไม่พูดเพ้อเจ้อ ส่อเสียด ยกตนข่มท่าน พูดให้ถูกกาลเทศะ และใจสะอาด เป็นความบริสุทธิ์ที่อยู่ภายใน ใจมีความสง่างามกว่าดวงอาทิตย์ตอนเที่ยงวัน แม้จะมองไม่เห็นแต่ก็รู้ได้จากกิริยาอาการที่สดชื่นแจ่มใส ร่าเริง ใบหน้าที่ยิ้มแย้ม เบิกบานอยู่เป็นนิจ นำเคารพ เป็นบุคคลที่อุดมด้วยปัญญาทั้งทางโลกและทางธรรมอย่างพร้อมมูล จนกระทั่งตระหนักและซาบซึ้งได้ดีว่าอะไรถูกอะไรผิด อะไรดีอะไรชั่ว อะไรควร

อะไรไม่ควร อะไรเป็นบุญอะไรเป็นบาป แล้วดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้อง ที่เป็นบุญเป็นกุศลอย่างมั่นคงแน่วแน่ ไม่หวั่นไหวต่อความยั่วยวนของสิ่งแวดล้อมที่ทำให้ใจตกต่ำ เป็นคนรักความยุติธรรมเป็นที่สุด ไม่ว่าต่อหน้าอย่างไร ถัดหลังต้องอย่างนั้น มีความเมตตากรุณาอยู่เป็นนิจกับทุกคนที่เกี่ยวข้อง คุณสมบัตินี้จะหลอมให้กัลยาณมิตรเป็นที่น่าเคารพของชนทั้งหลาย เป็นบุคคลที่ทรงความรู้ มีภูมิปัญญาเป็นเลิศ ทั้งทางโลกและทางธรรม ความฉลาดปราดเปรื่อง เป็นบุคคลที่รู้จักพูดชี้แจงให้เข้าใจ มีความสามารถพูดโน้มน้าวให้ทำตาม ในสิ่งที่ดีมีสาระ ไม่เบื่อหน่าย ไม่รำคาญ สามารถนำเรื่องที่ยกมาอธิบายให้เกิดภาพพจน์เข้าใจง่าย แม้เรื่องราวที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับชีวิต เกี่ยวกับหัวข้อธรรมที่ยากๆ ก็สามารถหาเรื่องอุปมาอุปไมยให้เข้าใจได้ง่าย ประพฤติปฏิบัติอยู่ในธรรม ไม่ยอมทำเรื่องที่เป็นการเสื่อมเสีย พูดอย่างไรทำอย่างนั้น ไม่มีเบื้องหน้า ไม่มีเบื้องหลัง ทุกกิจกรรมของกัลยาณมิตรต้องบริสุทธิ์ผุดผ่อง

พระสงฆ์ในฐานะพระนักเผยแผ่ซึ่งเป็นผู้ที่นำหลักธรรมไปสู่ชาวโลก เป็นจุดยืนของพระพุทธเจ้า เป็นจุดยืนที่เป็นจุดเด่น เป็นจุดแข็งของพระพุทธศาสนา จะเรียกว่า เป็นอุดมการณ์หรืออุดมคติของพระพุทธเจ้าเลยก็ได้ (Kaewsri, 2007 : 5) จึงจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ของความเป็นกัลยาณมิตร คือ มีความรักให้ ไม่ใช่รักทางกามคุณ แต่เป็นความรักอย่างบริสุทธิ์ เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่กันและกัน (PhutthathatPhikkhu, 1985 : 189) ช่วยชี้แนะแนวทาง ชักจูง ตลอดจนแนะนำสั่งสอน ชักนำผู้อื่นให้ดำเนินชีวิตที่ดีงาม (Phrathampidok (P.A.Payutto), 2009 : 278) มีคุณสมบัติของพระนักเผยแผ่เพื่อที่จะได้นำธรรมะไปสู่ประชาชน อุบาสกอุบาสิกา ช่วยชี้แนะสิ่งที่เป็นสาระของชีวิตจริงๆ ตามแนวพระพุทธศาสนา สั่งสอนในสิ่งที่เป็นสัจจะธรรมตามสมควรแก่ฐานะ เป็นพระนักเผยแผ่ที่สังคมต้องการ เพราะในสังคมปัจจุบันนี้เป็นสังคมที่ก้าวล้ำทันสมัย เป็นสังคมของข้อมูลข่าวสารสามารถเข้าถึงความรู้และการศึกษาได้ตลอดเวลา ซึ่งทำให้ทัศนคติ ความเชื่อ วิถีปฏิบัติ รวมถึงการดำรงชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไป พระสงฆ์ซึ่งทำหน้าที่ในการเผยแผ่หลักธรรม สั่งสอนให้ดำรงตนอยู่ในคุณงามความดี จะต้องมียุทธศาสตร์และวิธีการที่เหมาะสมมีประสิทธิภาพ และเข้าถึงบุคคลในสังคมซึ่งเป็นสังคมยุคใหม่ให้มีความเชื่อ การปฏิบัติ การดำรงตนอยู่ในสังคมตามครรลองธรรมและมีความสุข

ในพื้นที่ที่ผู้วิจัยทำการศึกษาดำเนินงานถึงถึงความสำคัญในเรื่องของคุณสมบัติและความเป็นกัลยาณมิตรนี้ เพราะพระนักเผยแผ่ที่ทำหน้าที่ในการแสดงธรรมให้กับประชาชนได้เข้าใจและนำไปปฏิบัติให้เกิดมรรคและผลนั้น ภาพลักษณ์ พฤติกรรม หรือบริบทต่างๆ ต้อง

เป็นที่น่าเคารพ นับถือ เหมาะสมกับสมณะสาธูป วัตรปฏิบัติตามพระธรรมวินัย มีคุณสมบัติที่เป็นกัลยาณมิตรทำตัวเองให้เข้าใจเข้าถึงในหลักธรรมนั้นๆ ก่อน ถึงแม้ว่าธรรมชาติของพระพุทธเจ้าเป็นธรรมะที่มีดีอยู่แล้ว ใครทำคนนั้นก็ได้อีก แต่พระนักเผยแผ่ผู้เป็นตัวแทนของศาสนาในการนำธรรมะไปสู่ประชาชน มีความรู้ ความสามารถในการศึกษาย่อยๆ เพียงอย่างเดียว แต่ละเลยในการปฏิบัติไม่ให้ความเคารพในธรรมและวินัย พฤติกรรมไม่เหมาะสม พูดอย่างหนึ่ง ทำอีกอย่างหนึ่ง อาจจะทำให้ประชาชนผู้ฟังธรรมเข้าใจในหลักธรรมคลาดเคลื่อน ไม่ตรงกับเป้าประสงค์อันเป็นจุดมุ่งที่แท้จริง ทำให้ผู้ที่ทำหน้าที่ในการเผยแผ่เป็นกัลยาณมิตรจอมปลอม

ดังนั้น ผู้ศึกษาวิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาในประเด็นแนวคิด ทฤษฎีทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่ หลักธรรมและความเป็นกัลยาณมิตรในพระพุทธศาสนา พร้อมเสนอคุณสมบัติของพระนักเผยแผ่ที่พึงประสงค์ในสังคมยุคใหม่ โดยเอาพื้นที่เขตอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดเป็นพื้นที่ในการศึกษาวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปใช้พัฒนาองค์ความรู้ของพระนักเผยแผ่ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของพระนักเผยแผ่ในอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
3. เพื่อเสนอคุณสมบัติของพระนักเผยแผ่ที่พึงประสงค์ในสังคมยุคใหม่ในเขตอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “คุณสมบัติของพระนักเผยแผ่ที่พึงประสงค์ในสังคมยุคใหม่” ครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์ประกอบเนื้อหาวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

ขอบเขตด้านเอกสาร

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทยและภาษาบาลี คัมภีร์อรรถกถา จากคัมภีร์พระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช

วิทยาลัย พุทธศักราช 2539 คัมภีร์อรรถกถาแปล ชุด 91 เล่ม ฉบับมหายานมหาวิทยาลัย
พ.ศ. 2525

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ หนังสือ ตำรา เอกสารงานวิจัย
และ บทความต่างๆ รวมทั้งข้อมูลจากเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตด้านประชากร

ผู้ศึกษาวิจัยได้เลือกศึกษากลุ่มประชากรที่มีความสัมพันธ์และการเกี่ยวข้องกับการ
เผยแพร่ของพระนักเผยแผ่ในอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยกำหนดขอบเขต ดังนี้

1) กลุ่มเป้าหมาย

- 1.1) กลุ่มพระนักเผยแผ่ในอำเภอเสลภูมิ รวม 7 ตำบล 14 หมู่บ้าน
- 1.2) กลุ่มอุบาสกอุบาสิกาในอำเภอเสลภูมิ รวม 7 ตำบล 14 หมู่บ้าน
- 1.3) กลุ่มพนักงานหน่วยงานราชการในอำเภอเสลภูมิ รวม 7 ตำบล
- 1.4) กลุ่มพนักงานในเขตเทศบาลตำบลเสลภูมิ
- 1.5) กลุ่มเยาวชนในอำเภอเสลภูมิ รวม 7 ตำบล 14 หมู่บ้าน

2) กลุ่มตัวอย่าง การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการเจาะจง (Purposive
Sampling) เลือกเอากลุ่มตัวอย่างที่มีความสัมพันธ์และการเกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ของพระ
นักเผยแผ่ในอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่

- 2.1) กลุ่มพระนักเผยแผ่ จำนวน 10 รูป
 - 2.2) กลุ่มอุบาสกอุบาสิกา จำนวน 10 คน
 - ชาย จำนวน 5 คน
 - หญิง จำนวน 5 คน
 - 2.3) กลุ่มหน่วยงานราชการจำนวน 10 คน
 - ชาย จำนวน 5 คน
 - หญิง จำนวน 5 คน
 - 2.4) กลุ่มเยาวชน จำนวน 10 คน
 - ชาย จำนวน 5 คน
 - หญิง จำนวน 5 คน
- รวมทั้งหมด จำนวน 40 รูป/คน

ขอบเขตด้านพื้นที่

1. วัดในเขตอำเภอเสลภูมิ
2. หน่วยงานราชการในอำเภอเสลภูมิ
3. สถานศึกษาในเขตอำเภอเสลภูมิ ทั้งมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นหลัก คือ 1) หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา และ 2) แนวคิด ทฤษฎีสมัยใหม่ หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักไตรสิกขา เพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพและมีคุณธรรม สัมปยุตธรรม เพื่อสร้างความเป็นคนดีที่สมบูรณ์เป็นธรรมที่เหมาะสมต่อการเป็นผู้นำ สังคหวัตถุธรรม เพื่อสงเคราะห์ยึดเหนี่ยวน้ำใจให้มีความรักเมตตาต่อกัน และทศพิธราชธรรม เพื่อปกครองคนเป็นแบบอย่างที่ดี และหวังให้เกิดประโยชน์สุขแก่ส่วนรวม

ส่วนแนวคิด ทฤษฎีสมัยใหม่ใช้หลักจิตวิทยาสังคม คือ การเข้าใจถึงพฤติกรรมของความเป็นมนุษย์ ความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิต เพื่อการนำหลักธรรมมาแสดงมาถ่ายทอดให้ตรงกับสภาพการของบุคคลทฤษฎีการบริหาร ทฤษฎีการเรียนรู้ จากการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์นำมาเป็นองค์ความรู้ ทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการพัฒนาทั้งด้านร่างกายและจิตใจไปพร้อมกันเพื่อให้เป็นผู้มีคุณภาพและคุณธรรม

สภาพปัจจุบันของพระนักเผยแผ่ในอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า พระนักเผยแผ่มีวิธีการเผยแผ่ธรรมะหลากหลายวิธี มีเผยแผ่ในรูปแบบพิธีกรรมในช่วงเดือนต่างๆ การแสดงธรรมในวันพระให้แก่ผู้มาทำบุญที่วัด และการจัดในรูปแบบธรรมะสัญจร คือ การนัดจุดหมายให้ประชาชนร่วมทำบุญและฟังธรรมในช่วงเทศกาลวันเข้าพรรษามีการเทศนาบรรยายการปาฐกถา การสนทนาธรรม การเผยแผ่แบบเชิงรุกไปตามหมู่บ้าน การเผยแผ่ในโรงเรียนโดยครูพระสอนศีลธรรม การเผยแผ่โดยผ่านสื่อเทคโนโลยี เช่น วิทยุ การเผยแผ่ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การเผยแผ่ในงานบุญประเพณีต่างๆ ซึ่งการเผยแผ่หลักธรรมะในรูปแบบดังกล่าวมานั้นยังขาดการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบที่ดี ส่วนใหญ่จะจัดทำกันเองโดยตั้งเป็นกลุ่มของพระนักเผยแผ่แต่ละพื้นที่ และพบว่ายังขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ **หลักธรรมที่ใช้ในการเผยแผ่** ส่วนใหญ่จะเน้นเรื่องการให้ทานอานิสงค์

การให้ทานเพื่อให้ประชาชนเกิดความศรัทธา เกิดแรงจูงใจ และชักชวนให้ชาวบ้านไปทำบุญ ในลักษณะการให้ทาน ส่วนหลักธรรมอื่นที่เผยแพร่ ได้แก่ หลักของศีล 5 หลักธรรมการครองเรือน ครองคน ครองตน ครองงาน อริยสัจ 4 ขรवासธรรม พรหมวิหาร หลักความซื่อสัตย์ อุดทน ไม่คดโกง สังคหวัตถุ 4 บุญกิริยาวัตถุ 4 สัมปติธรรม 7 มหาสติปัฏฐาน 4 หลักของการคบเพื่อนที่ดี พรหมวิหาร 4 การยกเหตุการณ์ที่เป็นคำสอนมาเป็นตัวอย่างประกอบการในละความชั่ว หมั่นทำความดีและใช้หลักธรรมตามแต่ประเภทงานบุญหรือประเพณีที่รับกิจนิมนต์ **ความเป็นกัลยาณมิตรของพระนักเผยแผ่** พบว่ามีการสร้างบรรยากาศให้สนุกสนาน มีความสามารถ รู้จริง เก่งจริงชุมชนนั้นมีความภาคภูมิใจเผยแผ่โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนเป็นผู้ที่อดทน ยอมรับฟังความคิดเห็นคนอื่นจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีร่วมกับชุมชนมีความเมตตา นำเคาเรนับถือ มีความหนักแน่นและมีไหวพริบดีในการแสดงธรรมเป็นผู้นำที่ดี น่าเชื่อถือ มีภูมิรู้ภูมิธรรม เป็นกันเองไม่ถือตัว เป็นศูนย์รวมด้านจิตใจให้กับชุมชน **อาจารย์และจรรยาบรรณ** มีความสำรวมทั้งกาย วาจา และจิตใจตอบคำถามของญาติโยมอย่างมีหลักมีเกณฑ์ มีหลักธรรมยกตัวอย่างประกอบเพื่อให้ประชาชนเข้าใจง่าย ไม่ยกตนข่มท่าน ดำรงตนให้เป็นแบบอย่างแก่บุคคลทั่วไปอยู่ในศีลธรรมของพระพุทธองค์เทศนาในหลักธรรมที่เป็นจริงมีความประพฤติที่เหมาะสม นำศรัทธาครองตนอยู่ในศีลธรรมมีข้อปฏิบัติตามบทพระวินัยมีหลักการที่ดีในการเผยแผ่มีภาวะผู้นำ

คุณสมบัติของพระนักเผยแผ่ที่พึงประสงค์ในสังคมยุคใหม่ในเขต อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดพบว่า พระนักเผยแผ่ที่พึงประสงค์ในสังคมยุคใหม่ควรเป็นที่น่าสนใจเป็นผู้ทรงศีลเป็นแบบอย่างที่ดียึดโอวาทปาติโมกข์เป็นหลักมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับหลักธรรม ภาษา เก่งโวหารมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีประสบการณ์ มีอุดมคติ มีความประพฤติดี รักในการเผยแผ่มีความอดทน เป็นนักเสียสละที่ดีเป็นผู้ที่มีวิธีการเผยแผ่ที่หลากหลาย มีวิธีการที่น่าสนใจ มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมเป็นอย่างดี เป็นผู้ที่ฝึกอบรมมาดีแล้วและพร้อมที่จะแนะนำผู้อื่นมีรูปแบบการเผยแผ่ที่หลากหลายน่าสนใจ ไม่น่าเบื่อควรเป็นหลักธรรมที่สามารถนำไปใช้จริงได้ในชีวิตประจำวันบูรณาการหลักธรรมเข้ากับสภาพแวดล้อมเพื่อการเผยแผ่ของพระนักเผยแผ่ควรนำเทคโนโลยีที่มีอย่างแพร่หลายในปัจจุบันมาเป็นตัวช่วยในการเผยแผ่ บูรณาการกับหลักธรรมที่แต่ละสภาพสังคมเป็นอยู่ ไปด้วยกันได้อย่างลงตัวควรมีเนื้อหาในหลักธรรมนั้นๆ ที่ชัดเจนแจ่มแจ้ง สามารถทำให้ผู้ฟังเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวันรู้จักชุมชนคือสภาพแวดล้อมสภาพความเป็นอยู่ ประเพณี วัฒนธรรมของ

ท้องถิ่นว่าเป็นอย่างไร แล้วนำมาวิเคราะห์ เพื่อหาหลักธรรมในการเผยแผ่ว่าจะเป็นแนวทางแบบไหนส่วนความเป็นกัลยาณมิตรของพระนักเผยแผ่ ยุคใหม่สามารถอธิบายเรื่องที่ยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจ ให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งขึ้นไป สามารถอธิบายให้ความกระจ่างได้ประพจน์ตนเป็นแบบอย่างที่ดีเลือกธรรมะ อบรมสั่งสอนให้เหมาะสมกับบุคคลเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับพุทธศาสนิกชน เป็นที่ปรึกษา สามารถให้คำแนะนำได้ชี้แนะในสิ่งที่ประโยชน์

สำหรับวิธีการและหลักธรรม ของพระนักเผยแผ่ที่พึงประสงค์ในสังคมยุคใหม่ควรใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อให้เข้าถึงและเท่าทันกับสภาพสังคม มีสื่อธรรมะที่เข้าใจง่ายและดูแล้วไม่น่าเบื่อสามารถเทศนาธรรมที่ยากให้คนฟังเข้าใจง่ายเทศน์ได้สนุก คนฟังไม่เบื่อแผ่ด้วยข้อคิดและคติธรรมเตือนใจ ใช้เทคโนโลยีประกอบเพื่อให้คนรุ่นใหม่เข้าใจง่ายขึ้นรวดเร็วซึ่งเป็นสื่อออนไลน์ที่นิยมและใช้กันแพร่หลาย เช่น เฟสบุ๊ก ควรมีการเผยแผ่เชิงรุกในชุมชนหรือจัดนอกสถานที่ตามหน่วยงานเอกชน สถานที่ราชการ องค์กรต่างๆ เผยแผ่ทางสถานีวิทยุเพิ่มมากขึ้น และการจัดออกสัญจรไปนอกสถานที่อื่นให้ทั่วถึงและครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย ควรมีการบูรณาการร่วมกันกับภาคีเครือข่ายมีการจัดทำแผนกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนในการเผยแผ่ธรรมะร่วมกันกับทุกภาคส่วน จัดสรรงบประมาณในการเผยแผ่ธรรมะร่วมกันกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีระบบหรือกลไกการขับเคลื่อนในการเผยแผ่ธรรมะที่ดีและมีคุณภาพ มีการกำหนดคุณสมบัติของพระนักเผยแผ่ที่เป็นมาตรฐานทั้งด้านการประพฤติปฏิบัติ องค์ความรู้ และวิธีการเผยแผ่ให้อยู่ในกรอบของหลักคำสอนขององค์พระศาสดา มีการประเมินตรวจสอบการเผยแผ่หลักธรรมโดยพระเถระผู้ใหญ่ และมีการจัดสวัสดิการให้กับพระนักเผยแผ่หรือสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ในการเผยแผ่หลักธรรม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดียึดหลักธรรมกถึก มีความประพฤติที่ดี ใช้วิธีการที่หลากหลายให้เข้ากับบุคคลแต่ละเพศและวัย ใช้เทคโนโลยีประกอบ

หลักธรรมของพระนักเผยแผ่ที่พึงประสงค์ในสังคมยุคใหม่ เป็นหลักธรรมที่ในทางพระพุทธศาสนาที่คนส่วนใหญ่สามารถนำไปปฏิบัติได้และให้ผลจริงในชีวิตประจำวันเป็นหลักธรรมที่สามารถแก้ไขปัญหาวิตถของคนที่สังคมได้ เหมาะกับทุกสาขาอาชีพ เช่น หลักอริยสัจ 4 ไตรสิกขา พรหมวิหาร 4 ศีล 5 ศีล 8 หลักอิทธิบาท 4 มรรค 8 ควรเป็นหลักการบูรณาการที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในยุคปัจจุบัน ที่ไม่ขัดกับหลักธรรมดั้งเดิม จุ่มุ่งหมายเหมือนเดิม การบูรณาการหลักธรรมเข้ากับสภาพแวดล้อม สร้างองค์ความรู้และการใช้สื่อสมัยใหม่ในการสอนธรรม เพื่อให้เข้าถึงหลักธรรมได้ง่าย เผยแผ่ได้อย่างรวดเร็ว

กระชับ ฉับไว และสะดวกในการศึกษาได้ทุกที่ทุกเวลา ศึกษาให้เข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมในพระไตรปิฎกแล้วบูรณาการให้เข้ากับสังคมปัจจุบันได้อย่างถูกต้อง เข้ากันได้กับประเพณีและวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น รู้เขาและรู้เรา ปรับให้เข้ากับสภาพพื้นที่ของแต่ละแห่งที่ไปเผยแผ่ บูรณาการให้เข้ากับหลักธรรม แล้วนำไปประยุกต์เผยแผ่

ข้อเสนอแนะ

พระนักเผยแผ่มีจุดมุ่งหมายหรือหลักการเดียวกันก็คือ การเผยแผ่หลักธรรมคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อให้ชาวโลกได้นำหลักธรรมคำสอนของพระองค์ไปประพฤติปฏิบัติจนเกิดผลต่อตนเองและผู้อื่น ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยภาพรวมจะแบ่งเป็น ส่วนใหญ่ 3 คือ 1) ด้านการบริหารจัดการระบบ เช่น ควรบูรณาการร่วมกันกับภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน มีการจัดการระบบที่ดี มีการวางแผนที่ชัดเจนมีการกำหนดเป้าหมาย พื้นที่เผยแผ่ มีการวิเคราะห์สถานการณ์ในแต่ละพื้นที่ มีการตรวจสอบและประเมินผลที่ดี มีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอ 2) ด้านบุคคล คือ พระนักเผยแผ่ ควรกำหนดคุณสมบัติที่ชัดเจน บทบาทหน้าที่ในการเผยแผ่ กำหนดเนื้อหาหรือหลักธรรมที่เผยแผ่ องค์ความรู้ของนักเผยแผ่ และสื่อเทคโนโลยีที่ใช้ในการเผยแผ่หลักธรรม หรือนวัตกรรมองค์ความรู้ใหม่ๆ มาใช้ในการเผยแผ่ 3) ด้านภาคีเครือข่ายและกลุ่มประชาชน ควรให้ความสำคัญและร่วมมือในการขับเคลื่อนการเผยแผ่หลักธรรมในฐานะเป็นชาวพุทธ เพื่อความสุขสงบของตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ

Referances

- Chokmukda, W. (2013). *World War I, II*. (2nd ed.). Bangkok : Gypsy Group.
- Kaewsri, S. (2007). *A study of the tactics of evangelization of the Buddha*. Doctoral thesis. Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Buddhist Scriptures Version of MahaChulalongkornRatchawitthayalai*. Queen Sirikit Memorial. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phrathampidok(P.A.Payutto). (2009). *Dharma Revised and expanded*. (8th ed.). Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- PhutthathatPhikkhu. (1985). *God is the Lord thy God is a true friend*. Bangkok : Chakkarnukul Printing.